

PO OBISKU JUGOSLOVANSKEGA ZUNANJEGA MINISTRA V RIMU

Besedam naj čimprej sledijo dejanja

„Manjšine predstavljajo činitelj zблиževanja med državami“ - Od spoštovanja tega načela so odvisni tudi odnosi med Italijo in Jugoslavijo

Uradni obisk jugoslovanskega zunanjega ministra Koče Popovića je za nami. Razgovori, katerih potek je pozorno spremljala tudi slovenska javnost v zamejstvu, so se zaključili s še kar neobičajno dolgim skupnim poročilom, v katerem so našeta vprašanja, ki so bila predmet razprave med italijanskimi in jugoslovanskimi državniki.

Poročilo najprej omenja, da so si predstavniki obeh držav izmenjali »stališča o glavnih mednarodnih vprašanjih« ter soglašali v tem, da jih je treba reševati s pogajanjem, dasiravno obstajajo v posameznih državah različni politični in socialni sistemi. Od teh vprašanj sta izrečno omenjena razorožitev in obstoj gospodarsko in socialno nezadostno razvitih držav. Italija in Jugoslavija priznavata nujnost, da pride do splošne in nadzorovane razorožitve in bosta zato podpirali vse pobude, ki teže za tem, da se doseže postavljeni cilj. Državi bosta po svojih močeh tudi prispevali, da se postopno zmanjšajo in dokončno odstranijo razlike in neuravnovešenost med gospodarsko in socialno razvitimi državami ter tistimi deželami, ki takšne stopnje napredka niso dosegle.

Omeniti je nadalje treba, kako državi soglašata, da sta Organizacija združenih narodov in njena listina najprimernejše sredstvo in osnova za reševanje vseh mednarodnih vprašanj, od katerih sta ohranitev in utrditev miru najvažnejši.

MEDSEBOJNI ODNOSI

Dobršen del skupnega poročila pa je, kot je razumljivo, posvečen odnosom med dvema državama. Obe strani z zadovoljstvom ugotavljata, da so se medsebojni odnosi znatno izboljšali ter da obstajajo možnosti, da se sedanje dobro sosedstvo še bolj poglobi. Ugotovljeno je bilo zlasti nadvse zadovoljivo stanje trgovinskih izmenjav, kar se v bodočnosti lahko še bolje razvije. Kot smo omenili v eni zadnjih števil, zavzema danes Italija eno prvih mest v jugoslovanski zunanji trgovini in vrednost letne blagovne izmenjave znaša od 80 do 85 milijard lir, ki bo, kot se zdi, kmalu narasla na več kot 100 milijard lir.

VALUTNA REFORMA

Kot znano, namerava Jugoslavija izvršiti valutno reformo, s čimer naj se postavi na trdnjše temelje zlasti zunanja trgovina. Da se ta načrt izvede, je pa potrebnih okrog 360 milijonov dolarjev. Jugoslovani se že

dalj časa pogajajo z Amerikanci in z drugimi zahodnoevropskimi državami, da ta denar dobijo v obliki posojila.

O tej zadevi so razpravljali tudi med obiskom Koče Popovića v Rimu. Uradno poročilo v tej zvezi pravi, da bo pri izvedbi važitne reforme sodelovala tudi Italija. Listi pa pišejo, da bo Jugoslavija prejela od Italijanov posojilo, ki bo znašalo najmanj 35 milijonov dolarjev ali več kot 20 milijard lir.

To vprašanje bodo sicer Italijani še proučili, kot je poudarjeno tudi v poročilu, skupno z drugimi prizadetimi državami in zato ni izključeno, da bo posojilo preseglo vsoto 35 milijonov dolarjev.

KULTURNI SPORAZUM

Koča Popović in Antonio Segni sta ob koncu razgovorov podpisala kulturni sporazum, konzularni dogovor in dogovor o pravni pomoči. Vsebina kulturnega sporazuma nam doslej še ni natančno znana; po zaslugi nekega rimskega dnevnika pa se je zvedelo, da zaradi nasprotovanja z italijanske strani ni prodrli jugoslovanski predlog, naj se italijanskim državljanom priznavajo diplome, dosežene na vseučiliščih v Jugoslaviji, Jugoslovonom pa naj se priznavajo diplome, dosežene v Italiji.

To bi bilo važno zlasti za našo manjšino, ki ima celo vrsto izobražencev, kateri so dovršili svoje študije na jugoslovanskih vseučiliščih, a ne morejo tukaj izvrševati svo-

jega poklica, ker njihove diplome v Italiji niso priznane.

Mimogrede omenimo, da med Avstrijo in Italijo vendarle obstaja takšna pogodba in da je bila sklenjena prav na pobudo in zahtevo predstavnikov južnotirolske manjšine. Tako se dogaja, da večina južnotirolskih akademikov danes obiskuje avstrijske univerze, kar gotovo veliko koristi celotni manjšini.

MANJSINE — ČINITELJ ZBLIŽANJA

Jugoslovansko-italijanske rimske razgovore pa so Slovenci v zamejstvu pozorno spremljali zlasti zato, ker so vedeli, da so tudi sami predmet razprave. O tem vprašanju uradno poročilo pravi naslednje:

»Kar zadeva manjšini, (slovensko v Italiji in italijansko v Jugoslaviji — ured.) obe strani menita, da morata predstavljati činitelj zблиžanja. Upoštevač to stališče sta se dogovorili, da bosta v skladu z obstoječimi obveznostmi in z določili ustave sprejeli nadaljnje ukrepe z namenom, da se hitro, pravično in zadovoljivo rešijo nekatera vprašanja, ki so še vedno odprta in ki zadevajo obe narodnostni skupini«.

Če zgornjo besedilo natančno proučimo, ugotovimo zlasti tole: obe državi se strinjata z načelom, da smejo in morajo narodne manjšine izvrševati vlogo posredovalca med državami in prispevati k njihovemu sporazumevanju. Države imajo torej vso korist, da manjšinam nudijo vse, kar potrebujejo za svoj narodni obstanek in razvoj.

Za zdaj samo obljube

Ta uradna izjava se nam zdi zelo važna, ker iz lastne izkušnje vemo, da celo v mnogih italijanskih resnično demokratičnih krogih o tem vprašanju ni jasnih pojmov, da ne govorimo o tistih, žal še vedno številnih in vplivnih krogih, ki odkrito zagovarjajo stališče, po katerem so se svoj čas ravnali fašisti in po katerem bi bilo najbolje, če bi narodne manjšine čimprej zginile iz države. Sedaj pa imamo v rokah uraden dokument, iz katerega neovržno izhaja, da je takšno gledanje tudi uradno pokopano.

To je po našem glavna, a žal tudi edina pozitivna točka tistega dela skupnega poročila, kjer se obravnava manjšinsko vprašanje.

Slovenci na Tržaškem, Goriškem in v videmski pokrajini z zadovoljstvom jemlje-

mo na znanje, da so se v Rimu dogovorili, da bosta obe državi »sprejeli nadaljnje ukrepe z namenom, da se hitro, pravično in zadovoljivo rešijo nekatera odprta vprašanja«, ki zadevajo manjšini. Slovenci v Italiji bi pa bili neprimerno bolj zadovoljni, če bi v tem skupnem poročilu ali kje drugje lahko brali, da so v Rimu že sprejeli ta ali oni ukrep v korist manjšin ali vsaj določili rok, do katerega bosta vladi ta ali oni ukrep sprejeli.

Vsega tega ni in zato moramo ugotoviti, da smo tudi tokrat žal spet ostali samo pri obljubah.

POTREBNO ZARES HITRO REŠEVANJE

Kar slehernega tukajšnjega Slovenca morada najbolj boli, je, da petnajst dolgih let

(Nadaljevanje na 2. strani)

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 11. decembra, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 10.30 Prenos maše iz stolnice Sv. Justa; 11.30 Oddaja za najmlajše: »Jurček in gozdni mož«, pravljica (Desa Kraševc), igrajo člani RO; 12.15 Vera in naš čas; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj — Kronika tedna v Trstu; 14.30 Sedem dni v Trstu; 14.45 Ljubljanski vokalni kvartet; 17.00 Za smeh in dobro voljo; 19.00 Nedeljski vestnik; 19.15 Izbor iz operete »Knez Luksemburški«; 21.00 Iz zakladnice slovenskih narodnih pesmi: »Oj ta vojaški boben« (Lelja Rehar); 22. Nedelja v športu.

■ PONEDELJEK, 12. decembra, ob: 18.00 Znani sodobniki: »Sovjetski maršal Malinovski«; 18.30 Mladi solisti — Turina: Trio za violino, čelo in klavir; 19.00 Znanost in tehnika — Slavko André: »Letalo lastovka«; 20.00 Športna tribuna; 20.30 Bellini: »Gusar«, opera v 2 dej. Približno ob 21.45 »Nove knjige in izdaje«.

■ TOREK, 13. decembra, ob: 18.00 Radijska univerza — Ivan Rudolf: Čudovitosti rastlinstva: »Uso- da nitratov v rastlinskem organizmu«; 19.00 Pisani balončki, radijski tednik za najmlajše; 21.00 Tvor- nica sanj — obzornik filmskega sveta; 22.00 Pot v umevanje sodobne poezije — Vinko Beličič: »Rim- baud razbije stvarnost«.

■ SREDA, 14. decembra, ob: 18.00 Dragoceni kamni — Mario Kalin: »Rdeči rubin in plavi zafir«; 18.30 Lucijan Marija Škerjanc: Simfonija št. 5; 19.05 Zdravstvena oddaja (dr. M. Starec); 20.30 »Tujci«, igra v 4 dej. (Dino Dardi - Mirko Javornik), igrajo člani RO; 22.30 Prokofiev: »Aleksander Nevsky«, cantata op. 78.

■ ČETRTEK, 15. decembra, ob: 18.00 Radijska univerza — Rafko Dolhar: Nekaj o kemoterapiji: »Ahi- lova peta pri bakterijah«; 18.30 Slovenski samospe- vi — »Najmlajši rod«: Ciglič, Lovc, Lajovic, Vodo- pivci in Srebotnjak; 19.00 Širimo obzorja — Umet- nost naših cerkva: »Nabrežina« (J. Peterlin). Pri- bližno ob 21.15 Književnost — »Miran Jarc: Clovek in noč« (Alojzij Rebula). Približno ob 22.00 Umet- nost — Aljoša Vesel: »Priprave za Italija 1961«.

■ PETEK, 16. decembra, ob: 18.00 Etnografski za- piski — Vili Hajdnik: »Pri plemenu Ouled Tahar v Maroku«; 19.00 Šola in vzgoja — Iv. Teuerschuh: »O zaščiti pravic otroka in mladostnika pri Zdru- ženih narodih«; 21.00 Umetnost, književnost in pri- reditve v Trstu; 21.00 Koncert operne glasbe; 22.00 Obletnica tedna — Miran Pavlin: »Kipar Auguste Rodin, ob 120-letnici rojstva«; 22.15 Italijanska po- vojna glasba: »Goffredo Petrassi«.

■ SOBOTA, 17. decembra, ob: 13.30 Dobrodošle! Plo- še prvič v oddaji; 15.30 »Ivanova dogodivščina«, po povesti Leonida Andrejeva za radio priredil O. Sudol, prevedla pa Lelja Rehar, igrajo člani RO; 18.00 Radijska univerza — Ivan Artač: Razvoj Ev- rope, II. del — Novi vek: »Napoleonova doba«; 20.40 Celjski komorni zbor; 21.00 Za smeh in do- bro voljo; 21.30 Kmečki ansambli.

TEDENSKI KOLEDARČEK

- 11. decembra, nedelja: 3. adventna
- 12. decembra, ponedeljek: Aleksander
- 13. decembra, torek: Lucija
- 14. decembra, sredo: Spiridijon, Dušan
- 15. decembra, četrtek: Valerijan
- 16. decembra, petek: Albina
- 17. decembra, sobota: Lazar

NOVA DOKTORICA

V petek je na tržaški univerzi promovirala gđ. Lojzka Kristančič, ki že poučuje na slovenski g'imnaziji v Trstu. Mladi doktorici naj gredo naše pri- srčne čestitke.

POGAJANJA ZA JUŽNO TIROLSKO

Dunajski dnevnik Österreichische Neue Tageszeitung, glasilo avstrijske ljudske stranke, je priobčil v petek uvodnik z naslovom »Dobra volja je potrebna«. Člankar izjav- lja, da se bosta avstrijski zunanji minister Kreisky in italijanski Segni v najkrajšem času srečala v Zenevi ali v Parizu za po- gajanja o Južni Tirolski. Pisec članka pri- pominja, da bo celotno vprašanje spet pri- šlo pred Organizacijo združenih narodov, če bodo pogajanja tudi to pot brezuspešna.

Besedam naj čimprej sledijo dejanja

(Nadaljevanje s 1. strani)

po končani vojni ne samo niso še docela popravljene krivice, ki nam jih je prizadel fašizem, temveč zlasti dejstvo, da se kljub republikanski ustavi in kljub Posebnemu statutu londonskega dogovora raznarodova- nje našega življa nadaljuje, in sicer s po- spešno hitrostjo.

V Beneški Sloveniji se po vojni stanje ni niti za las spremenilo na boljše; kar se tiče goriških Slovencev, je dovolj, če ome- nimo, kar se je pripetilo pred nekaj dnevi: goriški prefekt Nitri je izdal odlok, ki pre- poveduje, da se v povsem slovenski občini postavijo celo nedolžni krajevni dvojezični napisi. Na Tržaškem bi naše narodne pra- vice morale biti zaščitene s Posebnim sta- tutom londonskega dogovora, a se dogaja, da se ogromna večina teh določil sploh ne izvaja.

Ker se toliko let ne spoštujejo svobodno podpisane mednarodne obveznosti, je naš živel imel že neprecenljivo škodo. Ali se sploh še more popraviti škoda, ki jo je manjšini povzročilo in jo dan za dnem po- vzroča množično naseljevanje slovenskega narodnostnega ozemlja? Ali se lahko popra- vi škoda, ki smo jo pretrpeli zato, ker se

dolgi šest let po podpisu londonskega spo- razuma še ni uredilo vprašanje šolstva, dvo- jezičnosti, primerne zastopstva Slovencev v javnih uradih itd.?

Ali Slovenci v Italiji morejo sploh priča- kovati, da se bo njihov položaj izboljšal, do- kler bodo o njih usodi odločali takšni ob- lastniki, kot je prefekt Palamara, ki je že pred leti v Gorici in zdaj tudi v Trstu žal dokazal, da nikakor ni naš pri- jatelj. S pismom, ki ga je 11. novembra t. l. poslal svojim predstojnikom v Rimu, in v katerem utemeljuje svoje nasprotovanje priznavanju diplom, doseženih na jugoslo- vanskih univerzah, je namreč g. Palamara samo dokazal, da popolnoma obvlada naj- bolj prefinjeno tehniko raznarodovanja.

Spričo takšnega stanja je razumljivo, da se naše ljudstvo ne more zadovoljiti z oblju- bami, temveč zahteva, da se celotno manj- šinsko vprašanje čimprej pravično uredi. Dokler se pa ti problemi pravično ne rešijo, ne more nihče pričakovati, da se bodo ure- dili, zboljšali in poglobili tudi odnosi med sosednima državama. Če državniki nočejo zidati na pesku, naj torej poskrbijo, da se čimprej uresničijo pričakovanja in se čim- prej sprejmejo zahteve narodnih manjšin.

Velja koeksistenca?

V sredo so zastopniki komunističnih strank, zbrani na vrhunskem posvetu v Mo- skvi podpisali skupno izjavo o bodočih po- litičnih smernicah svetovnega komunizma.

Sporočilo obsega v glavnem osem točk. V uvodu priznavajo, da je sovjetska komu- nistična stranka avantgarda ali prva med vsemi. Odtonek v besedi avantgarda se pre- cej razlikuje od dosedanjega naziva »vodil- na stranka«. Prodrla pa je zamisel sovjet- skega prvaka Hruščeva, da je možno mirno sožitje držav kljub političnim, verskim in drugim razlikam. Brž nato pa dostavlja, da »mirno sožitje ne pomeni, kot trdijo reviz- ionisti, odpoved razredni borbi, ampak predpostavlja celo njeno poglavitost«.

Ostale točke govorijo o napadalnosti im- perializma, o oboroženem pričakovanju ra- zorožitve, o mirovni pogodbi z Nemčijo, po- lomu kolonializma ter o potrebi skupnih demokratičnih front.

Proti koncu pa srdito obtožuje jugoslo- vanski komunizem kot izdajalca marksizma — leninizma in da dela prevratna dejanja proti socialističnemu taboru.

Napad se zdi nelogičen. Če ima vsaka dr- žava ali narod, kot trdijo v uvodu, pravico urediti svoj socialni sistem po svoje, čemu se ta pravica taji Jugoslaviji? Ali velja koeksistenca samo za ene, za druge pa ne? Zato sodijo politični opazovalci, da se za izjavo skriva kaj drugega, ali pa da išče Hruščev grešnega kozla, da njegov tekme- c Mao-tse laže prenese sovjetsko zamisel o tako imenovani koeksistenci.

Vroči Atlas

V sredo se je v pariški poslanski zborni- ci načelo vprašanje Alžirije, ki bo eno naj- bolj viharnih v zadnjih letih. K besedi se je priglasilo 66 poslancev. Razburljive raz- prave bodo trajale več dni. Vroče ozračje je podžgal še beg Lagailarda in štirih nje- govih pristašev, katere bi moralo soditi voj-

no sodišče zaradi oboroženega upora in ba- rikad v Alžiru 24. januarja letošnjega leta. Takrat so se uprli »ultrasi« ali skrajni fran- coski nacionalisti proti vsakršni nameri po- puščanja alžirskim domačinom. Vodja ut- trasov, ki je bil na začasni svobodi, je po- begnil v Španijo, kjer se je sestal z genera- lom Salanom. Skupaj baje pripravljata o- borožen odpor proti De Gaullu, ki hoče re- šiti alžirsko vprašanje z neko vrsto samo- uprave.

Alžirske domoljube podpirajo zdaj tudi Tunizijci in sam maroški sultan. Vse po- krajine v pogorju Atlasa so v zublju.

Nevarnosti za mir se zaveda tudi OZN. Pred politično komisijo je tunizijski odpo- slanec jasno pokazal, da lahko izbruhne v Alžiriji tak požar, ki bo zajel tudi Franci- jo. Francoska oblastva so zaprla do sedaj 800.000 domačinov, 250.000 jih je moralo pobegniti v Tunizijo ali Maroko. Zdaj naj pa še Salan in Lagailard napenjata stru- no! Prav tako si želi tudi ameriška politič- na javnost, da bi se zadeve v Alžiriji že končno rešile. Skupina 82 odličnih pred- stavnikov ameriškega političnega in kultur- nega življenja je podpisalo poziv na vlado, naj se v Alžiriji razpiše ljudsko glasovanje pod nadzorstvom Združenih narodov.

NOVI CARUSO?

V največjem opernem gledališču »Metropolitan« so v soboto peli Donizettijevo opero »Eliksir lju- bezna«. Kot prvi tenorist je v njej nastopil italijan- ski pevec Dino Formichini. Tenorist je še mlad in mu napovedujejo slavno bodočnost, ker se je pri prvem nastopu tako sijajno odrezal.

DOMAČA OPERA

V ljubljanski Operi so predzadnjo soboto izva- jali domačo opero Ekvinokcij. Uglasbil jo je edert najboljših skladateljev v matični domovini Marijan Kozina. Besedilo je povzeto iz drame Iva Vojnovića. Dejanje se godi leta 1860 v Dubrovniku in okolici. Kozina je opero zložil med vojno in jo je moral skrivati zakopano v zemlji. Zdaj je prišla na dan in na oder.

Pri prvi uprizoritvi je pel glavno vlogo naš rojak Miro Brajnik.

To pot se je poskus ponesrečil

Nikita Hruščev se je prejšnji četrtek na nekem banketu prezgodaj pohvalil z »novo veliko zmago«. Tisti dan so namreč spustili v osvetje tretjo medplanetno ladjo. Bila je res praveca ladja, saj je tehtala 4563 kilogramov. Poleg sprejemnikov in oddajnikov sta bili v njej tudi psički bčolka in muška (čebelica in muhica), razne zuželke in rastline. Sovjetski astronomi so hoteli preizkusiti, kako se živa bitja počutijo med poletom v kozmični prostor. Pred poletom človeka v vesolje je bil ta že tretji poskus z živimi organizmi.

Prvega so naredili 5. maja, toda sputnik se ni vrnil na zemljo. Drugi, 19. avgusta, z dvema psičkama se je pa posrečil. Tretji,

zadnji, pa je spet končal z neuspehom.

V začetku je vesoljska ladja obkrožala zemljo z neznansko hitrostjo; v 90 minutah je v oddaljenosti 180 do 249 kilometrov preletela pot okoli zemlje. Naprave na sputniku so oddajale poročila, da je na njem vse v redu. Sovjetski znanstveniki so napovedali, da se bo letalo na ukaz z zemlje vrnilo na izhodišče že v petek. Pričakovali so ga pa zaman. Sele v soboto zjutraj so nekateri moskovski dnevnikarji priznali, da se je morda razblinilo v nič, ko je z nepojmljivo hitrostjo švignilo skozi gostejše zračne plasti proti zemlji. Nekateri znanstveniki pa menijo, da so odpovedale elektronske poveljevalne naprave. Bodisi že kakorkoli, za enkrat je gotovo, da človek ne bo še tako kmalu mogel poleteti na druge sveteve.

Podoben neuspeh so zabeležili tudi Amerikanci, ki so v sredo pognali v osvetje kar dva satelita. Dvignila sta se pravilno, a nazaj nista prišla po izračunani poti, marveč sta baje padla nekje na Kubi. Tudi Washington se noče jasno izraziti o neuspehu.

Vendar tako sovjetski kot ameriški znanstveniki ne bodo opustili poskusov. Upajo, da bo v bližnji bodočnosti človek mogel poleteti na luno in nazaj.

Churchill na ploščah

Winston Churchill je svoje spomine napisal; potem so jih filmirali; nato vrezali še na plošče, da si jih poljubno zavrtiš. Vse to pa še ni dovolj. Pred kratkim je angleški režiser Richard Rodgers še uglasbil Churchillove spomine, ki so predvsem njegovi spomini iz vojnih dni. Rodgers je glasbeno priredil šestindvajset epizod, ki traja vsaka po pol ure. Prvega izmed teh »musicals« so dali po ameriški televiziji. Občinstvo je Churchilla v sliki, glasbi in besedi navdušeno sprejelo, kritiki pa sodijo, da postaja že vse skupaj nekaka mešana srbska solata.

Komedija na bankovcih

Francoska državna banka je dala v obtok nove bankovce po 500 »težkih« (novih) frankov. Njih vrednost znaša približno 62.000 lir. Doslej ni še nobena država natisnila bankovce za tako veliko denarno vrednost. Na novih petstotakih je pa še druga posebnost. Na njih ni upodobljena kot dosedaj ženska, ki simbolizira Francijo, ampak francoski komediograf Molière, ki je živel v 17. stoletju, in njegova žena igralka Armanda Bejart. Okoli njih pa so naslikani prizori iz Moliérove komedije »Namišljeni bolnik«. Nekaterim hudomušnežem se zdi čudna zveza med namišljenim bolnikom in »težkim« bankovcem.

Nekoč in sedaj

Eden največjih glasbenih genijev človeštva Rihard Wagner je dolgo let ob koncu življenja bival in delal v Benetkah. V znani palači Vendramin ob kanalu se je njegov duh pogovarjal z muzami in ustvarjal nesmrtna dela. Po njegovi smrti je palača Vendramin postala nekako kulturno svetišče in muzej, ki si ga niso upali uporabljati v druge namene.

Sedaj pa je ves kulturni svet presenetila vest, da bodo v palači odprli zimski igralni kazino. Vodstvo igralnice se sicer izgovarja, da se ne bodo shajali igralci in njih damice v nekdanjih Wagnerjevih sobanah, ampak le v sosednih. Kljub temu pa sramota ne bo izbrisana.

ODHOD BEOGRAJSKEGA NADSKOFA

Beograjski nadškof msgr. dr. Ujčić se je pred nekaj dnevi vrnil iz Rima v Trst in v Gorico. Po obisku goriškega nadškofa msgr. Ambrosija in nekaterih svojih starih prijateljev v Gorici in Trstu je odpotoval iz Gorice preko Ljubljane v Beograd.

„Za priznanje diplom“

V ponedeljek, 28. novembra, je poslalo tri in petdeset italijanskih državljanov slovenske narodnosti vlogo ministrskemu predsedniku Fanfaniju za priznanje diplom, doseženih v Federativni ljudski republiki Jugoslaviji.

Težnja podpisanih ni samo upravičena, ampak predstavlja tudi za Italijo, ako jo sprejme, trden dokaz, da ji gre za resnično izboljšanje odnosov med obema državama in za uzakonitev manjšinskih pravic.

Zahteva prizadetih podpisanih pa ni še docela izčrpala vprašanja o medsebojnem priznanju študijskih diplom.

Od več strani smo namreč prejeli dopise in prošnje, naj se zavzamemo tudi za skupino enako prizadetih, ki so svoje visokošolske študije dovršili med leti 1923 do 1940 na ljubljanski univerzi. V omenjenem pismu na ministrskega predsednika ni ta skupina prizadetih izrečno omenjena.

V pojasnilo dostavljamo, da so italijanska oblastva zavzela načelno stališče, da se priznavajo le tiste diplome, ki so bile dosežene do leta 1923. Poznejši absolventi ljubljanskih fakultet so pa morali svoje izpite »nostrificirati«. Če tega niso mogli doseči iz katerihkoli vzrokov, se jim enakovredni študij ni upošteval pri točkah na prednostnih lestvicah ali pa sploh niso dobili mesta.

Jasno je, da bi se z nepriznanjem tudi njihovih učnih naslovov zgodila velika krivica osebam, ki so bile prisiljene bežati v času fašizma preko meje, da se rešijo ječ in internacij. Položili so na isti ljubljanski univerzi, morda celo pri istih profesorskih komisijah svoje izpite, in da bi ne bili sedaj enakovredni po učni stopnji kolegom, ki so študirali od leta 1945 dalje? To bi bila očitna krivica!

Zato pričakujemo, da bo rimska vlada priznala vse ustrezne študije, dokončane na ljubljanski univerzi od leta 1923 dalje!

Fisherjev obisk

Dan 2. decembra 1960 bo v zgodovini Cerkev ostal zapisan kot zgodovinski dan. V Vatikan je prišel na razgovor s papežem Janezom XXIII. najvišji predstavnik anglikanske Cerkve nadškof canterburyski dr. Geoffrey Francis Fisher. Po 400 letih, odkar se je za časa Henrika VIII. ločila angleška Cerkev od Rima, je prvič prišlo do osebnih stikov med najvišjima predstavnikoma obeh veroizpovedi.

Anglikanski nadškof je že lani v novembru izrazil željo, da bi šel na vljudnostni obisk v Rim. Brez dvoma je pa poleg te zunanje želje gojil tudi namene po dejanskem zblizanju krščanskega Zapada. Leta 1957 je namreč izdal poziv za združenje vseh angleških in ameriških protestantskih verskih ločin. Istočasno pa naj bi prišlo tudi do zblizanja s katoliško Cerkvijo. Ustanočil naj bi se, po njegovem mnenju, »Glavni svet Cerkev«. Zamisel takrat ni našla odmeva.

Pred novim vesoljnim cerkvenim zborom pa je pot do izmenjave misli bolj ugičajna. Anglikanski nadškof je ob prihodu v Rim med drugim dejal: »Prihajam,« je oznanil, »da obiščem njegovo svetost papeža v duhu krščanskega bratstva.«

Papež je anglikanskega nadškofa sprejel nadsvse prisrčno in je po obisku izjavil, da »smo zdaj na pragu velikih problemov«.

USPELA ŽIVINSKA RAZSTAVA

V Fossalonu so predzadnjo nedeljo priredili razstavo živine šekaste pasme. Ocenili so jo kot eno najbolj uspešnih razstav te vrste. Nanjo so pripeljali 250 glav živine, in sicer junčkov, junic, krav in bikov. Ogledali so si jo tudi predstavniki pokrajinskih oblastev s prefektom dr. Nitrijem na čelu. Pripravilo jo je Kmetijsko nadzorništvo ob sodelovanju Ustanove treh Benečij.

Posebna komisija je ocenila razstavljeno živino, ki je bila povečini nagrajena. Nagrade so znašale od 1.000 do 5.000 lir. Med nagrajenci je tudi nekaj slovenskih živinorejcev.

◆
Jamski grad pri Postojni, kakršen je danes, potem ko je bil trikrat razširjen. Prvotno je bil namreč le primitivno zavešče roparskih vitezov. Ohranjene so vse faze gradnje in še marsikaj, kar vam rad pokaže grajski čuvaj.
◆

I Tržaškega

Ob nastopu nove pokrajinske uprave

SPET SO POKAZALI SVOJ PRAVI OBRAZ

V ponedeljek je bila prva seja novoizvoljenega pokrajinskega sveta. Glavna točka dnevnega reda je bila izvolitev predsednika pokrajine in štirih odbornikov ter dveh namestnikov. Izid glasovanja ni nikogar presenetil, kajti kršč. demokrati, republikanci, liberalci in socialni demokrati so glasovali tako, kot so se dogovorila vodstva njihovih strank.

Že pri prvem glasovanju je bil s 13 glasovi od skupnih 24 izvoljen za predsednika pokrajine demokristjan dr. Delise; sedem glasov je prejel komunist Tominez, tri pa misovec Angiolillo. Socialistični svetovalec je oddal belo glasovnico, medtem ko je predstavnik NSZ ing. Pečenko podprl komunističnega kandidata. Natančno enako število glasov, in sicer 13, je prejel posamezni odbornik. Za stalne odbornike so bili izvoljeni demokristjani Savona, Corberi, Degano in Sferco, za namestnike pa De Carli in Visintini, ki tudi pripadata stranki Kršč. demokracije.

Hud protislovenski nastop

Pred izvolitvijo novega predsednika se pa je v sejni dvorani pripetilo nekaj, kar je spet živo osvetlilo stanje, v katerem se nahajajo tržaški Slovenci. Svetovalec dr. Sema, ki je obenem tajnik tržaške federacije KP, je svetu predložil resolucijo, ki zahteva, naj se slovenskim svetovalcem omo-

goči, da na sejah govorijo v materinem jeziku. Zato je v resoluciji rečeno, naj pokrajinska uprava namesti tolmača in stenografa, ki bosta opravljala novo službo.

Proti resoluciji je takoj odločno nastopil načelnik demokršćanske skupine Maly, ki je med drugim dejal, da je po določitih ustave le italijanščina uradni jezik in da zahteva, ki jo je iznesel dr. Sema, ni utemeljena v nobenem drugem zakonskem določilu. Dodal je še, da je zahteva tudi zato neosnovana, ker so vsi svetovalci dokazali, da obvladajo italijanski jezik.

Pri glasovanju so resolucijo podprli le komunisti, ing. Pečenko in nenni jevec prof. Medani. Demokristjani, republikanec, liberalci in novofašisti so glasovali proti, socialni demokrati pa so se glasovanja vzdržali. Resolucija je bila seveda zavržena s 14 glasovi proti 8 in z dvema vzdržanima.

Dogodek zelo jasno kaže ne samo, kakšno je sedanje stanje Slovencev v Trstu, temveč zlasti zgovorno priča, da so tukajšnji vladajoči krogi odločeni tudi v bodočnosti zanikati Slovincem pravico, da povsod — tudi v dvorani pokrajinskega sveta — govorijo v materinem jeziku.

Demokristjan Maly pa se je zaman trudil dokazovati, da zahteva, ki jo je postavil dr. Sema in s katero se strinjajo vsi Slovenci, ni osnovana v nobenem pravnem določilu. Ne glede na to, da je njegova trditev prazna (saj vendar obstaja tudi 6. člen ustave!), pripominjamo, da je njegovo stališče že zato nevzdržno, ker danes, v 20. stoletju in po 15 letih, odkar je bil tudi s pomočjo tukajšnjih Slovencev premagan fašizem, nam ne more več nihče braniti, da svobodno uporabljamo svoj materin jezik. Gospod Maly naj ve, da bomo Slovenci govorili slovenski povsod, pa naj mu bo to všeč ali ne; tega nam ne more več nihče prepričati, še najmanj gospod Maly, ki je, kot dogodki kažejo, zares mali — majhen!

Milje:

PRVA SEJA NOVEGA OBC. SVETA

Kot je bilo pričakovati, je na prvi seji novega občinskega sveta bil izvoljen za župana Giordano Pacco, ki je na čelu občinske uprave že 11 let. Upravni odbor pa je res »nov«, saj v njem manjkajo bivši dolgoletni podžupan Micor ter dva bivša odbornika. Novi odborniki so Gastone Millo, Renato Braini, Nereo Martinelli in Kiljan Ferluga.

Omeniti moramo, da je bil to pot prvič izvoljen v upravni odbor svetovalec slovenske narodnosti. Ta je Kiljan Ferluga, učitelj na slovenski šoli pri Sv. Barbari, ki mu je bil na prvi seji upravnega odbora zaupan referat za proračun, davke in trošarino.

SLOVENSKO PLANINSKO DRUSTVO V TRSTU priredi od 26. decembra do 2. januarja 1961 zimovanje na **Vojskem**. Vpisovanje v ul. Geppa v uradnih urah.

Dolina:

LOVRIHA PONOVO ŽUPAN

V torek so se sestali na prvi seji novi občinski svetovalci, da izvolijo župana in odbornike. Pred glasovanjem je svet potrdil izvolitev 19 svetovalcev, razen Andreja Šturmana, ki je svoje mesto odstopil Mariu Zaharju, kandidatu na manjšinski listi. Svet je tudi njegovo izvolitev soglasno potrdil.

Za župana je bil s 16 glasovi spet izvoljen komunist Dušan Lovriha, ki vodi občino že od leta 1949. Upravni odbor pa sestavljajo Josip Bolčič, Josip Sancin, Just Žuljan in Josip Ota; namestnika sta Urh Hrvat in Just Klun.

V občinskem svetu je več novih svetovalcev. Tako sta bili na večinski listi izvoljeni dve ženski, na manjšinski listi pa to pot manjka dolgoletni svetovalec iz Zabrežca Niko Kosmač, čigar kandidatura je osrednja volilna komisija razveljavila, ker je ob predložitvi kandidatne liste bila baje napravljena neka napaka.

OBVESTILO ŽIVINOREJCEM

Kmečka zveza in Zveza malih posestnikov sta nam poslali obvestilo, ki med drugim takole pravi:

Ker se širijo glasovi, da bo s 1. januarjem 1961 prepovedana živinorejcem neposredna prodaja mleka potrošnikom v mestu, smo se pozanimali o zadevi pri Kmetijskem nadzorništvu, če so vesti, ki jih širijo določeni krogi, resnične.

Po tem, kar smo zvedeli, lahko sporočamo vsem živinorejcem, da so te vesti povsem izmišljene in jih je Kmetijsko nadzorništvo tudi uradno zanikalo.

Beneška

IZ SV. PETRA SLOVENOV

Izid občinskih volitev v naši domačiji je vsekakor vzpodbuden in pozitiven, ker so prišli kot predstavniki manjšine v občinske svete v Tipani in Sv. Lenartu nekateri možje, ki bodo s stvarno kritiko uspešno nadzorovali delovanje večinske stranke in lahko marsikaj koristnega napravili ne samo v občinah, v katerih so bili izvoljeni, marveč bodo lahko tudi opozarjali na celokupne gospodarske potrebe Beneške Slovenije.

Čeprav je KD tudi tokrat dobila večino glasov v vseh naših občinah, se je število glasov njej nasprotnih strank v vseh občinah močno povečalo.

Vladajoča stranka se bo tako v občinah kot v pokrajinskem svetu morala s stvarnim delom truditi, da ne bo pri prihodnjih volitvah še bolj nazadovala. K temu naporu jo sili zlasti porast socialističnih in komunističnih glasov v vseh občinah v pokrajini in še zlasti v naši obmejni deželi.

Podčrtati moramo tudi hud poraz skrajne desnice, ki jo predstavljajo monarhistična stranka in misovci; prva je v naših občinah izginila, drugi so se pa skrčili na skoraj nepomembno skupinico.

Tako nastajajo tudi v naši deželi bolj demokratični odnosi in se monopol ene stranke vedno bolj približuje zatonu. In prav to vsaj začetno izenačenje naše dežele v razvitejšimi pokrajinami v državi utrjuje v nas prepričanje, da kaže palec našega razvoja navzgor.

IZ SOVODENJSKE OBCINE

Večina naših ljudi ni bila prav nič zadovoljna, ko so nekateri občinski možje predlagali, da se asfaltira cesta v Čeplatiščih.

Nad tri milijarde za kolonizacijo?

Kot beremo v listih, se je ta teden v Trstu sestal upravni svet »Ustanove julijskih in dalmatinskih beguncev« in med drugim vzel na znanje uradno vest, da je bila podaljšana veljavnost zakona, po katerem je ustanova prejela 5 milijard lir za gradnjo stanovanj za begunce.

Od te vsote bodo na Tržaškem potrošili nič manj kot 3 milijarde in 700 milijonov, v vsej ostali republiki pa samo 1 milijardo in 300 milijonov.

Takšno razdelitev je predlagal omenjeni upravni svet in jo poslal v odobritev ministrstvu za javna dela in notranjemu ministrstvu. Ni nobenega dvoma, da so razlastitveni odloki, ki jih je pred dnevi izdala tržaška prefektura v tesni zvezi z načrtom že omenjene begunske ustanove. Stanovanja za ezule nameravajo torej zidati tudi na Kontovelu in v drugih krajih slovenskega podeželja, kar spada v obširni kolonizacijski načrt naše zemlje, o katerem smo pisali tudi v zadnji številki našega lista.

Če bosta pristojni ministrstvi odobrili predlog Ustanove za julijske in dalmatinske begunce, pomeni, da raznarodovalni načrt podpira tudi vlada. Kmalu bomo torej zvedeli, če so obljube, ki so tudi pred kratkim bile dane v našo korist, iskrene.

IZ STANDREZA

V sredo prejšnjega tedna sta v krogu svoje družine praznovala srebrno poroko Anton Marvin in njegova žena Almira, rojena Marušič. Naša domačina sta si obljubila večno zvestobo v domači cerkvi, njun zakon je bil blagoslovljen z dvema otrokoma, sinom in hčerko. Slavljenec je zaposlen v goriški livarni in, če le more, se rad pridruži pevcem, saj je bil član našega starega pevskega zbora; slavljenka pa doma pridno gospodinji.

Vsi vaščani slavljenecema želimo obilo božjega blagoslova in zadovoljstva v družinskem življenju.

LETOSNI SEJEM SV. ANDREJA

V soboto popoldne so ob navzočnosti prefekta dr. Nitrija uradno otvorili sejem sv. Andreja, ki obsega tudi lovsko razstavo z bogatimi dobitki ter pokuševalnico raznih domačih vin, ki se je udeležilo 18 furlanskih vinogradnikov in nihče izmed Slovencev. Kmetijski konzorcij je v ulici Boccaccio razstavil razne kmetijske stroje in kmečke potrebščine, kar je edina novost letošnjega sejma.

Lovska razstava in vinska pokuševalnica sta se v ponedeljek že zaključili, razne komedije in zabavne naprave pa bodo trajale še cel teden. Mladi svet išče mnogoštevilno zabavo v Labirintu v Ljudskem vrtu, kjer mnogi obiskovalci ne najdejo iz njega izhoda na prosto. Kupčija je pa bila zelo slaba.

Slovenija

Ljudje pač godrnjajo, ker vedo, da bi moral biti denar, ki ga vse vasi dajejo občini, enakomerno razdeljen. Pri tem gre prednost vamem, ki so bile najhuje oškodovane zaradi neurij.

To pa niso Čeplatišče, saj se je tu v zadnjih letih že veliko novega zgradilo. Tistih 14 milijonov, ki so bili nakazani za popravilo cest, naj se uporabi za Jeronišče in Strmico, kjer imajo zelo slabe ceste, ker se zanje nihče ne briga. Kako da se nihče ne spomni vasi Barce, ki je še vedno brez ceste?

Vsi občani hočejo biti med seboj enakopravni, ker vsi plačujejo enake dajatve kot tisti iz Čeplatišč. Enakopravna porazdelitev dohodkov pa je glavno načelo zdrave in pravične uprave.

ELEKTRIČNE CENTRALE DOLGUJEJO HRIBOVSKIM VASEM 20 MILIJARD

Nad 20 milijard so dolžne električne centrale ubogim hribovskim občinam. Same pa zaslužijo vsak mesec mnogo več, kot dolgujejo hribovskim občinam že 10 let. Tem bi namreč morale električne centrale plačevati posebno dajatev (sovracanone) v znesku 1.300 lir letno za vsak kw, kar je predpisal že zakon iz leta 1953. Leta 1959 pa je izšel še en zakon, in sicer samo zato, ker je dolg električnih central že narasel na 20 milijard. Pa koliko so po novem zakonu doslej ubogim občinam resnično plačali? Reci in piši pol milijarde. Pričakujemo, da bo Fanfanijeva vlada to vprašanje dokončno rešila. Saj ni za državo dostojno, da ovirajo električni magnati razvoj že tako revnega gospodarstva hribovskih občin.

GORISKI MESTNI SVET

Goriški občinski svet je prejšnji petek končno odobril celotno besedilo nove pogodbe z avtobusnim podjetjem ATA. Za predlog je glasovalo 25 svetovalcev, trije so bili proti novi pogodbi, štirje pa so se glasovanja vzdržali, med njimi vsi trije slovenski svetovalci.

Nova pogodba je veljavna za dobo 9 let. Na osnovi pogodbe bo povratni listek od 1. januarja 1961 dalje stal 40 lir, to je 5 lir več kot doslej.

Za ta povišek pa je glasovalo le 22 svetovalcev; proti so bili Calderini, Agati, Zucalli, Candussi, Battello in Batti, svetovalci Brumat in Bratuž, Kacin in Sfiligoj so se pa glasovanja vzdržali.

Z novim poviškom bo ATA, kakor je ugotovil socialni demokrat prof. Zucalli, pridobila okrog 1.5 milijona letno, pri čemer bodo najbolj prizadeti delavci in dijaki.

Ker pa vemo, kako veliko nezadovoljstvo vlada med Pevmčani, Oslavci in Štmavrci, ker so ostali po spremembi mestnega avtobusnega prometa praktično brez prave avtobusne zveze z mestom, omenimo, da je bilo na tej seji govora tudi o njih.

Svetovalec dr. Battello je namreč kritiziral obnašanje svetovalca Pedronija, ki je v občinskem svetu zagovarjal koristi družbe ATA. Ko je govoril o ukinitvi avtobusne proge v Pevmi, ga je odvetnik Pedroni pozval, naj izgovarja »Piuma«, a govornik ga je pravilno zavrnil, češ da je tako prav, kajti le tako se spoštuje ljudstvo, ki živi v Pevmi. Ko ga je pa župan pozval, naj s svojo izjavo pohiti, je dodal, da mora glasovati proti pogodbi, da bi mu kdo to pozneje ne očitil, kot se dogaja sedaj slovenskim svetovalcem, ki so svoj čas glasovali za poskusno reformo mestnega avtobusnega pro-

meta in s tem, kot se je izkazalo pozneje, za ukinitve proge na Oslavju.

Za njim se je oglasil k besedi dr. Sfiligoj, ki je izjavil, da je tedaj družba Ribi obljubila, da bo opravljala promet na Oslavju in da je nekaj časa tudi vozila otroke v šolski vrtec v Pevmi.

Končno je še naglasil, da so že storili potrebne korake za obnovo voženj na tej progi.

IZ ŠTEVERJANA

Pokrajinska uprava je oddala popravo svoje ceste med Oslavjem in Števerjanom, kjer je prišlo v zadnjem letu že večkrat do zemeljskih usadov in ki je sedaj zaprta na tem mestu za vsak promet z vozili, goriškemu gradbenemu podjetju Proto. Svoj čas smo poročali, da je pokrajina za ta popravila določila 1.7 milijona lir. Končno so strokovnjaki še pravočasno spoznali, da je potrebno to javno delo izvesti tako, da bo trajno odstranjena nevarnost usadov. Zato so se odločili, da bodo zgradili močan oporni zid.

SLOVENSKO GLEDALIŠČE

V nedeljo, 11. t. m., bo Slovensko gledališče iz Trsta priredilo ob 16. in 20. uri šaloigro Jožeta Javorščka »Manevri«.

Kdor se hoče ob nekaki modernizaciji lepe Levstikove zgodbe o Martinu Krpanu od srca nasmejati, naj se udeleži teh gledaliških prireditev.

DELITEV BLAGA PROSTE CONE

Delitev skladkorja, kave in semenskega olja po cenah proste cone za mesec december v Gorici in Sovodnjah se je pričela in bo trajala do 31. t. m. Naše gospodinje bodo zelo zadovoljne, ker bodo tokrat dobile po 2.5 kw za vsakega potrošnika.

Protislovenski odlok prefekta Nitrija

Ni še dolgo od tega, ko smo poročali, da je goriški prefekt dr. Nitri razveljavil sklep našega občinskega sveta, ki je zahteval od občinskih nameščencev, da morajo znati tudi materin jezik prebivalcev, med katerim živijo in služijo vsakdanji kruh. Saj je vendar vsakomur jasno, da nihče ne more uspešno opravljati službe med ljudstvom, če ne pozna njegovega jezika. To resnico bi morala zlasti spoštovati nadzorna oblastva, ne pa razveljavljati pametnih in socialno utemeljenih sklepov občinskega sveta.

Danes pa žal moramo pisati še o drugem ukrepu goriškega prefekta dr. Nitrija. Pred nekaj dnevi je namreč naše županstvo prejelo odlok goriške prefekture, ki ga je podpisal dr. Nitri in s katerim je bil razveljavljen tudi sklep občinskega sveta z dne 6. novembra t. l. o namestitvi dvojezičnih napisov na krajih, ulicah in trgih v doberdopski občini. Prefekt je odlok utemeljil, češ da »nobeno določilo pozitivnega prava ne dovoljuje za to pokrajino dvojezičnih inen v uradnih aktih« ter da je sklep zaradi protizakonitosti ničen.

Po prefektovem uradniškem stališču bi torej slovenske občinske uprave ne imele

pravice postavljati dvojezičnih napisov v slovenskih občinah.

To stališče pa je protiustavno, saj je v navzkrižju s členoma 3 in 6 ustave. Nasprotuje pa tudi zakonu o javni varnosti, ki izrečno dopušča dvojezične napise pod pogojem, da je napis v italijanščini na prvem mestu. Ta zakon pa velja za vso Italijo, torej tudi za goriško pokrajino. In prav zato je morda prefekt označil postavljanje dvojezičnih napisov za »uradne akte javnega značaja«, ker ni našel zakonskega določila o dvojezičnosti teh aktov. Nato kaže njegov dodatek »za to pokrajino« (to je goriško) v nasprotju s tržaško, ki se lahko sklicuje na londonski sporazum in Posebni statut.

Prefektov odlok je za Slovence v Italiji zato važen, ker očitno dokazuje, kako je zares že skrajen čas, da odgovorni vodilni krogi v Italiji temeljito prouče celotno manjšinsko problematiko na Tržaškem, Goriškem in v Beneški Sloveniji ter naše pravice končno javno uzakonijo. Pri tem jih mora voditi glavno načelo, da smo beneški, goriški in tržaški Slovenci zvesti sinovi ene same slovenske matere.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Še „negativno in pozitivno“

Avtor članka »Negativno in pozitivno«, ki je bil objavljen v naši predzadnji številki, je prejel, kot smo že sporočili, v odgovor več polemičnih pism, katerih skupna značilnost je ta, da odgovarjajo na trditve, ki jih v našem članku ni bilo. Eno teh pism je napisal nekaj tukajšnji pisatelj, ki pa želi, da njegovega odgovora ne objavimo v listu, ker je namenjeno samo avtorju članka. Njegovi želji je sicer ustrezno, vendar pa bomo v listu odgovorili na nekaj njegovih trditev, ker se nam zdi, da so te stvari važne in zanimive za širšo javnost. Gre namreč za vprašanje, ki je aktualno, katerega pa do slej nihče ni upal načeti v javnosti, ali pa ni prišel na misel, da bi ga načel: zakaj slovenski umetnik in pisatelj ne dosežeta res velikega mednarodnega uspeha, medtem ko jih dosežejo umetniki in pisatelji tolikih drugih majhnih narodov?

SE SPLAČA

Pisatelj, ki je odgovoril v pismu na naš članek, je zapisal med drugim: »... Članku v Novem listu sem mislil napisati prav tako dolg odgovor. Prav nič me ne bi stal, vsul bi se mi kar od sebe. Toda potem sem pomislil: se spleča? ...«

Odgovorimo mu, da se spleča. Ali je mar slovenski pisatelj na Tržaškem tako obupal nad našim ljudstvom in nad našimi razmerami, da meni, da »se ne spleča« javno obravnavati zadev, ki so za nas in za vse Slovence aktualne in nam vsem pri srcu? Iz kakšnega razloga? Ker so morda naši ljudje premalo inteligentni, da bi tako javno debato razumeli, ali ker so že tako omrtveli v svojem slovenskem občutju in mišljenju, da jim je vseeno? Mislimo, da prav s takim javnim in odkritim obravnavanjem naših res važnih in aktualnih vprašanj lahko na novo vzbudimo v njih zanimanje za slovensko dogajanje in za usodo slovenske kulture, kakšnega pa tudi vzdramimo iz njegovega udobnega in lenobnega miselnega ždenja. Celotno, da lahko povzročijo tak človek jezero in užaljeno reakcijo, »ne sme« biti ustvarjeno bolje, kakor da ne vzbudi sploh nobene. Kdor ne reagira na dražljaj, je mrtev. Kdor pa brne ali zatuli, je v najslabšem primeru vsaj živ.

V pismu je dalje rečeno: »... Osebnost nisem pretirano občutljiv. Pač pa sem divji, kadar gre za slovenstvo. Mislim, da je takšno, kakor ga Ti tam pojmuješ — oprosti izrazu — nepogljeno, še več, diletantsko ...«

Nismo zamerili tem izrazom, čeprav bi radi vedeli, kaj si pisec pisma predstavlja pod tem, da ima lahko kak Slovenec »diletantski odnos« do slovenstva. Če vztrajamo pri tem, potem pač pridemo do zaključka, da je slovenstvo neko strokovno področje, vsekakor pa neka vsota abstraktnih idealov in morda lastnosti, do katerih ima lahko nekdo »pogljeno«, kdo drugi pa »diletantski« odnos. Ali zavisi to morda od znanja, ali od pesniške nadarjenosti, ali od strokovne usposobljenosti? Od ljubezni gotovo ne, ker še nismo slišali, da ima nekdo do človeka, ki ga ljubi, »diletantski odnos«, in tudi glede odnosov posameznika do domovine tega izraza doslej z ozirom na Slovence in najbrž tudi glede drugih narodov še nihče ni uporabil. Pustimo ob strani ironijo, ki se ponuja, in preidimo k stvarni analizi tistega, kar je hotel avtor pisma s temi svojimi stavki povedati. Prepričani smo, da se mu je zapisalo tako le zato, ker pojmuje pod slovenstvom samo slovensko literaturo oziroma kulturo, v kateri spet vidi skoro le literaturo. Res je namreč, da ima lahko kdo do literature »nepogljeno« ali »diletantski« odnos, kot do vsake veje znanosti in umetnosti, do vsakega strokovnega področja.

TODA SLOVENSTVO JE NEKAJ VEČJEGA

Toda slovenstvo je vse nekaj širšega in nekaj mnogo večjega ter skrivnostnejšega, iracionalnejšega, kakor je zgolj literatura. Slovenski narod in

slovenstvo sta obstajala tudi že prej, kot je Trubar natisnil prvo slovensko knjigo, in delček slovenstva je tudi tisti odstotek Slovencev, ki sploh ne poznajo slovenskega slovstva, ker ne znajo pisati in brati. Slovenstvo: to je naših 24.000 kv. km zemlje, ki nam je najdražja na svetu, kot je ptiču drago njegovo gnezdo; to je množica simpatičnih, izobraženih, lepo oblečenih in negovanih gospodov in gospodičen, pa še večja množica revnih, slabo oblečenih, nevednih ali po tuji krivdi brez pravega znanja in zavednosti o tistem, kar bi morali vedeti kot Slovenci in politični ter civilizirani ljudje; to je tudi množica takih, ki nam morda ne bi mogli biti simpatični, če bi jih osebno poznali, takih, ki morda povzročajo slab duh v prenatrpanih tramvajih in avtobusih, ki se drenjajo na vlakih, ki pljujejo na cesto namesto lepo vzgojeno v robce, in kašljajo, ne da bi si dali roko pred usta; tudi to vse obsega slovenstvo: to je usoda grbavih in paralitičnih ljudi, ki so se rodili na naši zemlji, to so vsi slovenski ljudje, kakršni pač so, živi in mrtvi, pa tudi še nerojeni; to je slovenska dežela z vsemi svojimi gozdovi, rekami, cestami, vasi in mesti, to je vsaka slovenska hiša, vsaka slovenska usoda; in to je tudi slovensko gospodarstvo, slovenska politika, slovenski uspehi in neuspehi. To lahko človek ljubi ali sovraži, za to lahko umre (in mnogi so za to slovenstvo umrli ali trpeli) ali temu obrne hrbet. Toda kako naj ima do vsega tega »pogljeno« ali »diletantski« odnos, nam ostane uganka... če je pač ne razrešimo z ugotovitvijo, da pojmuje pisec za slovenstvo samo slovensko slovstvo.

V pismu je dalje rečeno: »Ubogi slovenski literat naj ne piše o tem, kar doživlja, medtem ko je to dovoljeno Fincu, Islandcu ali Kitajcu... Problematika je hudičevsko malo važna, lahko je kakršnakoli, tudi nacionalna, ves vic je v tem, kako jo podaš ...«

O tej trditvi niti ne bomo razpravljali, ker je v našem članku ni bilo. Če slovenski literat »ne piše o tem, kar doživlja«, je to pač njegova krivda in nikogar drugega. Najmanj mu more to onemogočiti kak članek v Novem listu, kjer pa seveda kaj podobnega nikoli ni bilo zapisano in še najmanj v članku, o katerem gre diskusija. V omenjenem članku je bilo rečeno nekaj prav nasprotnega, namreč, da morda slovenski pisatelj ne razodeva dovolj poguma v svojem pisanju. Vsaj nam se zdi, da izraza ta stavek popolnoma nasprotno misel od tiste, ki nam jo podtika avtor pisma. Kar pa zadeva problematiko, smo zapisali, da naj bi jo obravnaval slovenski pisatelj tako, da bi imela univerzalni pomen in bi bila blizu tudi ljudem drugih narodnosti. Niti najmanj pa nismo poskušali predpisovati ali svetovati pisateljem kakšne tematike. Navedli smo le primer, po katerem smo segli mimogrede, kako tematika, ki bi bila lahko univerzalno zanimiva, zaradi določenih hib pisateljev ni taka.

V pismu stoji: »Mi ne znamo tujih jezikov? Preveč jih znamo! Iz hlapčevstva jih znamo več, kakor jih realno rabimo. Gide je znal samo francoščino! In vendar!«

Če pustimo Gidea pri miru, ki pa je gotovo znal še kaj drugega, kot samo francosko (toda položaj francoskega in slovenskega pisatelja je težko primerjati med seboj), se nam zdi, da predstavlja zgornja trditev samo izbruh nevolje, ki ni mišljen resno. Ali si morda avtor pisma predstavlja, da naj bi se Slovenci učili čim manj tujih jezikov, da bi bili bolj trdni v svojem slovenstvu in tem manj »hlapčevski«? Ali naj se obdamo z jezikovnim kitajskim zidom?

ZAPISALI SMO: SLOVENSKI PISATELJ!

Pustimo ob strani tako neresno trditev in si oglejmo naslednje stavke v pismu: »Potem: naj bi slovenski literat pisal v tujem jeziku! Misliš, da je to, kakor da bi si slekel en suknjič in oblekel drugega? Bilngvizem v literaturi ni mogoč. Kajti jezik je več kot slovar, je zgodovina, duša, življenje samo.«

Kdor je razumel naš članek tako, le dokazuje, da ga ni prebral ali da ga ni razumel. Če v podnaslovu je bilo rečeno, zakaj slovenski pisatelj ne uspe v mednarodni javnosti? Slovenski pisatelj pa je seveda le tak pisatelj, ki piše v slovenskem jeziku. To je aksiom, ki ga ni treba pri taki debati še razlagati. Slovenec, ki bi pisal samo v tujem

jeziku, ni več slovenski pisatelj, ostane pa seveda Slovenec, ker tega dejstva se pač ne more znebiti. (In mimogrede rečeno, v Slovenskem biografskem leksikonu so prikazani mnogi ljudje, ki so pisali v tujem jeziku, kot Slovenci). Če bi začeli pisati slovenski literati v tujem jeziku, bi bilo pač konec žive slovenske literature. Ves smisel našega članka je bil v tem, zakaj dela slovenskih pisateljev, dela v slovenskem jeziku, ne vzbudijo pozornosti v svetu, in pri tem smo sami ugotovili, da temu ne more biti vzrok jezik, ampak nekaj drugega. V članku je bilo res tudi zapisano, da slovenski intelektualci ne obvladajo dovolj dobro svetovnih jezikov, toda nikjer ni bilo rečeno, naj bi v njih pisali svoje romane ali pesmi.

S tistimi besedami smo menili samo to, da Slovenci zaradi neznanja svetovnih jezikov ne moremo priti v osebne stik z vplivnimi tujimi literarnimi krogi. Zakaj bi n. pr. slovenski pisatelji ne objavljali esejev o slovenskih problemih in zlasti o slovenski literaturi in kulturi v nemških, italijanskih, francoskih, angleških in ameriških revijah in dnevnikih? Možnosti so samo te: ali jih ne objavljajo zaradi tega, ker niso sposobni napisati poštenega članka v teh jezikih, ali ker se česa boje (česa?), ali iz lenobe, ali pa zato ne, ker menijo, da ni vredno opozarjati veliki svet na dela naše literature. Vsi štirje razlogi so vredni, da steče o njih debata. Ne moremo pa pričakovati, da bodo n. pr. pri listih in revijah »Svenska Dagbladet«, »New York Times«, »Die Welt«, »Le Monde«, »Les Nouvelles Littéraires« ali »Nuovi Argomenti« šele ugotavljali, v kakšnem jeziku je napisan članek, ki so ga prejeli, in iskali prevajalca, ne glede na to, da jim nihče ne jamči, da je tisto, kar je v njem zapisano, tudi resnično in objektivno. Prav tako ne moremo pričakovati, da bodo iz svetovnih središč pošiljali kulturne raziskovalne odprave v Ljubljano, če jih sami ne opozorimo s kvalitetnimi esejmi v njihovem tisku, da se spleča priti v Ljubljano in se pozanimati, kaj se tam tiska.

PREZIR, KI NI UPRAVICEN

V pismu najdemo tudi tole: »Lep vzgled imamo od tistih Slovenčkov, ki so prišli do tuje slave. Mušič je v Italiji postal Music. Sentjurca ni nikjer, kjer je kaj slovenske kulture, ne v Argentini, ne v Trstu, ne na Koroškem, da ne govorimo o domovini. Ali pa vzemimo kneza slovenskih prišelčkov v veliki tuji svet — dičnega soproga velike Gine! Slovenstvo je imelo mnogo od takih tipov, ne?«

Če pustimo tokrat ob strani »dičnega soproga velike Gine« (da nam kdo ne poreče, da smo mu zavidni), ker teče diskusija pač o pisateljih in umetnikih, moramo reči le to, da je Sentjurc ravnal tako pač zato, ker je vedel, da mu njegovih romanov nihče od Slovencev v svetu ne bo založil, še manj pa plačal liro honorarja zanje. Če bi bil imel enako možnost objave in prejema honorarja v okviru slovenstva, bi bil gotovo napisal svoja dela v slovenščini. Kolikor vemo, živi samo od svojega pisanja. Toliškega poguma in požrtvovalnosti pa vendar nihče ne more zahtevati od človeka v njegovem položaju, da bi si sam zalagal romane, (poleg tega pa je še vprašanje, če bi bil finančno zmožen sam iz-

(Nadaljevanje na 9. strani)

Černigojeva razstava

V novi Gregorčičevi dvorani v ul. Geppa 9 je odprta slikarska razstava staroste slovenskih tržaških likovnih umetnikov, prof. Avgusta Černigoja. Razstavljenih je 17 novejših del.

Razstava je odprta vsak dan od 11. do 13. in od 17. do 20. ure do vključno 15. t. m. Ljubiteljem likovne umetnosti priporočamo, da si jo ogledajo.

Tako vleče!

V Londonu predvajajo že deveto leto, večer za večerom, dramo »Past za podgane«. Povzeta je iz kriminalnega romana znanega pisateljice Agate Christie. V soboto so dali že 3319. predstavo. Nobeno odrsko delo, odkar svet stoji, še ni toliko časa vleklo vedno večje število poslušalcev v dvorano. Igralci so se v teh letih že 67-krat menjali, »Past« pa se še vedno vzdržuje na odru. Zadnji večer je prišla k predstavi tudi stara pisateljica Christie. »Sem že pozabila, kakšen je konec,« se je opravičila znanec. Gledališko ravnanstvo računa, da bo še najmanj tri leta lahko uprizarjalo to dramo pred polnim gledališčem.

KROŽEK SLOVENSKIH IZOBRAŽENCEV

v Trstu vabi na sestanek, ki bo v petek, 9. decembra, ob 20.30 v društvenih prostorih v ulici Commerciale 5/I. Na sporedu je predavanje dr. Rada Bednarika:

»POD ČRNIM ŽEZLOM«

GOSPODARSTVO

Kako in s čim barvamo vina

Belih vin navadno ni potrebno barvati, razen če smo jih zdravili z eponitom, to je s kemično čistim lipovim ogljem; to namreč vzame vinu vse neprijetne duhove — predvsem po plesni — a tudi nekoliko barve, tako da je vino podobno vodi. Tako vino barvamo s karamelom, ki si ga napravimo sami iz sladkorja. V ta namen stresemo v prazno ponev nekoliko sladkorja in postavimo ponev na mali ogenj v štedilniku. Sladkor v ponvi moramo mešati z leseno paličico, tudi potem, ko se je raztopil in ko začne spreminjati barvo, ki postaja najprej rumena, potem pa vedno bolj rjava in se temni ter končno postane temen karamel. Karamel polijemo z vrelo vodo, v kateri se raztopi. In tako je barva za belo vino pripravljena. To dobro premešamo z vinom. Priporočljivo je, da prvič napravimo malo barve, ker se barvanje lahko ponovi. Če bi namreč vino preveč pobarvali,

bi mu potem morali jemati barvo — zopet z eponitom ali podobnim razbarvilom in bi lahko zopet odvzeli preveč barve. Tako bi lahko delali v nedogled.

Črnim vinom pa je prevečkrat potrebno okrepiti barvo: če so iz sort, ki imajo redno malo barve — n. pr. merlot — če grozdje ni dobro dozorelo — kot letos — če nismo pri kipenju držali mošta dovolj časa na tropinah oziroma nismo tropin večkrat in zadostno potapljali v mošt, če iz tega ali drugega vzroka prebarvamo belo vino v črno ali če odjemalec hoče imeti bolj črno vino.

Za barvanje črnih vin imamo samo dve sredstvi: a) rezanje z zelo črnim vinom ali b) z dodatkom črne barve. Pred rezanjem z drugim vinom moramo najprej napraviti malo poskušnjo v steklenicah, da tako določimo količino vsakega vina. Enak poskus bi morali napraviti tudi, preden dodamo barvo.

Črna vina lahko barvamo z umetno ali naravno barvo. Uporaba umetne barve — prah, rdeči Bordeaux — je v Italiji prepovedana in zato pride v poštev samo naravna, to je pristna vinska barva »enocianin«. V trgovini dobiš enocianin v prahu ali v tekočem stanju. Za en hl vina potrebujemo navadno po 250 gramov enocianina v prahu. Tekočega enocianina potrebujemo po 1 liter na hl. Bolj priporočljiv je tekoči enocianin, ker ga lažje premešamo. Če ne zadostuje en liter enocianina na hl vina, količino lahko zvišamo, a seveda previsoko ne smemo iti, ker bi se lahko spremenil okus vina.

Črna vina pa barvamo po prvem pretakanju oziroma med njim, ker vino v tistem kipenju barve ne sprejme, marveč jo vrže na dno. Barvanje s tekočim enocianinom je zelo poceni, ker z dodatkom vsakega litra enocianina pridobimo po en liter vina.

Maslo - margarina

Italijanska zakonodaja določa, da maslo lahko pridobivamo samo iz kravjega mleka in imena »maslo« ne smemo rabiti za nobeno drugo maščobo. Prepovedano je tudi rabiti izraz »umetno maslo« za margarina. Potrošnja masla v Italiji dosega okoli 1 1/4 kg na osebo in leto, margarine pa okoli 850 gramov, a potrošnja margarine se dviga. Glede na potrošnjo masla zavzema Italija 16. mesto na svetu, prvo mesto pa pripada Novi Zelandiji, kjer vsak človek povprečno porabi letno skoraj 20 kg masla. V Italiji porabijo slaščičarne nad 2/3 vsega masla.

Margarina ima še sorazmerno kratko življenje. Odkril jo je Francoz Mouries l. 1870, ko je francoska armada razpisala nagrado za odkritje kakšne nove maščobe. Prvo margarina so napravili iz živalskega loja in komaj l. 1900 je holandska družina Van Den Bergh začela izdelovati »umetno« maslo iz rastlinskih maščob, in sicer iz kokosovega, palminega in oreškovega olja. Navedena holandska družina se je preselila v ZDA, kjer je uredila vodilno podjetje za proizvodnjo margarine in ima svoje podjetnice tudi v drugih državah, med drugimi tudi v Italiji (margarina »gradina«).

Ali je kot zabela več vredno maslo ali margarina? Na vsak način je naravno maslo mnogo več vredno, ne samo radi prijetnega duha in okusa, ki ga posreduje hrani, marveč tudi zaradi drugih svojih lastnosti, predvsem pa ker vsebuje vitamin A, ki ga v margarini ni. Pač pa so začeli pred kratkim Amerikanci dodajati margarini navedeni vitamin in tudi nekoliko apna, katerega nima dovolj. Na drugi strani pa je margarina — seveda čista in nepotvorjena — priporočljiva zabela za vse, ki bolehalo za poapnenje žil (arteriosklerosa).

Krona vseh maščob je maslo, a seveda le pristno in nepokvarjeno. Dobra margarina pa je bolj priporočljiva kot pokvarjeno maslo. Žal pa danes brezvestneži ponarejajo eno in drugo in posebno v mestih použijejo mnogo margarine pod imenom maslo.

Koliko vode popije krava?

Količina popite vode je odvisna od vremena in tudi od stanja, v katerem se krava nahaja. Podrobna opazovanja so ugotovila, da krava na paši pije zelo malo ali nič, če je vreme vlažno. Če pa je toplo in suša, popije krava dnevno tudi do 45 litrov vode. Dobra mlekarica popije več vode kot slaba. Krava s 13 — 14 litri mleka popije povprečno po 25 litrov vode na dan. Če ima krava prost dostop do napajališča, se bo podala tja navadno štirikrat na dan. Če napajamo dvakrat na dan, popije krava vsakokrat okrog 16 litrov vode.

RIBARSTVO NA SVETU

Zadnji statistični podatki pravijo, da je bilo lansko leto nalovljenih na vsem svetu 353 milijonov stotov rib. Največ rib so nalovili Japonci, in sicer 59 milijonov stotov. Japoncem sledijo — z milijoni stotov rib: ZDA 30, Rusija 28, Perù 20, Norveška 17. Vse ostale države nalovijo mnogo manjše količine, tako Italija nekaj nad 2 milijona stotov.

Glede vrst nalovljenih rib predstavljajo slani in sardele 1/4 nalovljene količine, polenovka 13%. Letno nalovijo okoli 20 milijonov stotov tunov, 9 milijonov stotov pa lososov (salmone). Največ ribje moke, in sicer skoraj 4 milijone stotov, izdelajo v Perùju. Glede ribjih konserv nosi zastavo Japonska in prav tako tudi glede količine zmrznjenih rib.

Od celotnega ribolova odpade 43% na Azijo, 22% na Evropo, 12% na Sev. Ameriko, po 8% na Sov. zvezo in Južno Ameriko, 6% na Afriko in 1% na Oceanijo.

PRASIČEREJA V JUGOSLAVIJI

se je v zadnjih 3 letih zelo razmahnila in danes redijo tam okoli 9 milijonov prašičev ali več kot dvakrat toliko kot v Italiji. Za izvoz so najbolj cenjeni jugoslovanski beli prašiči, ki imajo mnogo mesa in malo masti.

Izdaja Konzorcij Novega lista
Odgovorni urednik Drago Legiša
Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20
Telefon 29477

ŽENA IN DOM

NASI RECEPTI

PARADIZNIKOVA JUHA: 3 krompirji, 1 kg svežih paradižnikov, 3 dkg masti, 1/2 čebule, skodelica mleka, listi zelene, 15 dkg testenin za zakuho.

Opran in olupljen krompir zrežemo na kocke in ga skuhamo v slanem kropu. Kuhanemu dodamo razpolovljene zelo zrele paradižnike, na masti prepraženo čebulo in vse dobro prevremo, nato pa pretlačimo. Nato dodamo še sol, mleko in drobno sesekljane zelenine liste.

JETRNA JUHA: 30 dkg jeter ali vranice, 1/2 čebule, dva stroka česna, 3 dkg masti, 3 dkg moke, 1 1/2 litra vode ali kostne juhe, majaron, zeleni peteršilj, 4 dkg riža.

Na masti prepražimo na kolobarčke zrezano čebulo, česen in majaron. Dodamo na rezine zrezano jetra, jih hitro prepražimo, pomokamo, moko še malo zarumenimo in odstavimo. Ohlajena jetra dvakrat zmeljemo na mesoreznicah, jih zalijemo z vodo ali kostno juho, prevremo in zakuhamo riž. Kuhano juho odšavimo s sesekljanim peteršiljem.

MLECNA JUHA: 2 dcl mleka, malo soli, 2 jajci, 6 dkg moke, 7 dcl mleka mešanega z vodo, vanilijo, limonin sok, sladkor po okusu.

Iz mleka, soli, jajc in moke napravimo gladko testo, katerega polagoma in med stalnim mešanjem

vlivamo v zavreto mleko. Kuhamo ga 20 minut. Preden postrežemo, pridenemo vanilijo, limonin sok in sladkor. Poleg juhe ponudimo opečene kruhove kocke.

ZAPEČEN KROMPIR: 1 kg krompirja, 8 dkg margarine, 10 dkg naribanega sira, 15 dkg sesekljane šunke, 1/4 litra mleka, 2 jajci, žlička sesekljane drobnjaka.

Kuhan olupljen krompir narežemo na tanke rezine in jih polagamo v pomaščeno kozico. Posamezne plasti krompirja malo osolimo, pokapamo z maščobo, potresemo z nastrganim sirom in sesekljano šunko. Mleko razžvrkljamo z jajci in s sesekljanim drobnjakom. Zmes zlijemo po krompirju in svetlo rumeno zapečemo.

KROMPIR S SMETANO: 1 žlička moke, 1 žlica margarine, 4 dcl mleka, 1 kg krompirja, muškata orešček, paprika, sol, 2 dcl smetane, zelen peteršilj ali drobnjak.

Moko prepražimo v margarini, še belo zalijemo z mlekom in dobro prevremo. Dodamo olupljen, na kocke zrezan krompir, malo naribanega muškatega oreščka, paprike in potrebno sol. Dušimo do mehkega. Nazadnje primešamo še smetano in sesekljan peteršilj ali drobnjak.

Kdo

11.

bo nabral največ točk**71. MAGIČNI KVADRAT**
(3 točke)

1	2	3	4	5	6
2					
3					
4					
5					
6					

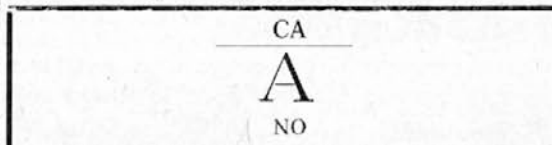
Vodoravno in navpično: 1. neizgorljiva rudninska snov; 2. obrtnik, ki obdeluje dragoceno kovino; 3. pripovedne pesmi z napeto vsebino; 4. tanka tkanina za zastore; 5. človek, ki se naslaja ob tujem trpljenju; 6. čudovita alpska dolina ob izviru Soče.

72. ENACBA
(2 točki)

$$(a - b) + (c - d) + (e - f) + (g - h) + (i - j) + (k - l) + (m - n) + (o - p) + (r - s) = X$$

a) popust (tuj.); b) sestavni del parnega stroja; c) nenasitost, netočnost; d) hitro premikanje; e) potovati; f) član družine; g) dvigalo, tudi ptica; h) vrsta barve; i) zdravilna rastlina; j) žensko ime; k) visoka planota v Indiji; l) mongolski vladar; m) slika, risba; n) vek, era; o) modrec, vse-

znalec; p) padavina; r) nihče; s) reven; X = pregovor.

73. REBUS (4, 6)
(1 točka)**74. ZLOGOVNICA**
(3 točke)

1.	1	2	3	4	
2.					
3.					
4.					
5.					
6.					
7.					
8.					

A A BA BE CA GRO GULJ IN KA KO KRA LO ME NJA NOM PE RE RE SI SNI TE TIT ŽAR

Iz gornjih zlogov sestavi 8 besed naslednjega pomena: 1. del okostja; 2. tek; 3. moško ime; 4. zanimanje, koristi (tuj.); 5. prodajalna važnega živila; 6. kmetijski strokovnjak; 7. ptica ujeda; 8. tuje žensko ime.

V prvi in četrti vrsti navzdol boš bral slovenski pregovor.

75. BESEDNA UGANKA
(2 točki)

Sem prva kot črka helenska poznana; a drugi bil sončni sem bog Egiptčana; me tretjo vsi pevi

za noto poznajo; kot veznik slovenski četrti imajo. Če skupaj vse štiri zdaj dele spojiš, prastaro si stavbo zgradiš.

76. ZLOGOVNI MAGIČNI LIK
(3 točke)

1	2	3	4	5
2				
3				
4				
5				

Vodoravno in navpično: 1. pregledati in popraviti; 2. vrsta puške; 3. izginevati; 4. domača žival; 5. osebni zaimek.

77. DOPOLNJEVANKA
(1 točka)

KAR
TVOR
ZICA
KITA A EEE III J U TT NN D R
TRI B S M
DESET
MENICA
STRICA

Pred vsako besedo vstavi namesto pik črke, da boš dobil besede novega pomena. Ob pravilni rešitvi ti bodo dale dodane črke, čitane od zgoraj navzdol, slovenski pregovor.

VSE RESITVE POSLJITE NA NASE
UREDNIŠTVO DO 15. DECEMBRA

Zaradi takšnega sklepanja se nas je počasi tam nabralo precej takih, ki smo v resnici samo čakali na konec vojne, ne da bi bili resnično ali nevarno bolni, če izvzamemo izstradanost in razne čire. Lakoto pa je tudi bilo še najlaže prenašati v postelji, ko človek ni trošil energije. Torej smo polegali ali počasi drsali s coklami po sobi, se pogovarjali in si prizadevali, da bi s čimer koli ubili čas. Branja ni bilo veliko, ker nam ni imel kdo hoditi po knjige v taboriščno knjižnico, razen tega pa knjig tudi niso izposojevali v Revier. Za bolnike v Revierju je bilo določenih nekaj knjig posebej, ki pa so se kar nekam porazgubile. Verjetno so jih porabili primitivnejši bolniki za stranišni papir. V tem pogledu so predstavljalje za lastnika, ki ni ocenil njihove vsebine ali jih niti ni znal brati, pravo dragocenost.

Tako nam je preostalo samo kramljanje. Zraven mene je ležal neki madžarski Jud, ki pa je skrival svoje pravo poreklo. Morda se mu ga je SS-ovcem res posrečilo prikriti. Ta je bil precej zgovoren človek in si je krajšal čas s pripovedovanjem šal in da nas je učil madžarski. Na drugi strani je ležal mlad francoski študent, bister in radoveden. Vse ga je zanimalo. Znal pa je samo francosko in nekaj nemških besed, ki jih je izgovarjal smešno, da smo se mu morali smejati. Rad se je pogovarjal o stvareh, ki niso bile v neposredni zvezi z vojno, in zaradi tega se je bilo zelo prijetno pomenkovati z njim. Med drugim se je hotel učiti slovenščine in se je v resnici v nekaj tednih naučil presenetljivo veliko, tako da sva se pogovarjala včasih že kar po slovensko, čisto preproste stvari, seveda. V drugem koncu sobe sta vstric ležala na dveh zgornjih pogradih dva francoska študenta, ki sta znala menda vse francoske popevke, in včasih sta jih prepevala po cele ure. Imela sta v resnici prijetna glasova, tako da ju je bilo užitek poslušati. Neprestano sta žvrgolela, brundala ali žvižgala. Tam zgoraj pod stropom sta spominjala na dva ptiča na drevesu. In njune popevke so bile vedno vesele, polne ritma in refrenov, ki sta jih poudarjala tako, da sta tolkla s pestmi po straneh pogradov ali s kakršnim koli drugim ropotom. A nihče

Tekma s smrtjo 40.

E.Z.

ju ni nikoli pograjal zaradi hrupa, ki sta ga zganjala. Vpletala sta v monotoni tek časa vesele tone ter krepila v nas hrepenenje po času, ki je porajal take pesmi — po času svobode in miru. V mislih sta menda živela že čisto v svojem ljubljnem Parizu.

Pa tudi mi vsi smo se duševno pripravljali na veliko doživetje svobode. Kolikokrat sem poprej, pred vojno, spregovoril ali zapisal to besedo, ne da bi si pri tem kaj posebnega mislil. Pomenila mi je pač neko stanje, ko človek ne občuti na sebi pritiska tuje volje in se lahko svobodno odloča. Toda šele zdaj sem v resnici razumel, kaj pomeni svoboda — stanje, ko človek in ves narod z njim ne občuti nad seboj tiranije. Misel na to je bila opojna in skoro prelepa, da bi se mogla kdaj uresničiti. Preprosti pojem te besede nam je postal v teh letih čisto tuj in fantastično neresničen, kot pravljice o gozdu, v katerem žive dobre vile in palčki.

Poročila, ki smo jih dobivali, so govorila, da se Rusi bližajo Dunaju, da zahodni zavezniki prodirajo čez Ren, potem da je Dunaj padel, da so Rusi na Odri in že čisto blizu Berlina. Vedeli smo, da se bliža konec, vendar se nam je zdelo to glede naše osebne svobode še vedno nekam daleč in fantastično. Še nismo prav verjeli v veliko srečo, ki se je bližala. V nas je bil še vedno skriti strah, da se bo v zadnjem hipu kaj zataknilo, čeprav nam je razum pravil, da to ni več mogoče. Nemcem je zmanjkovalo sapa, njihove materialne in človeške zaloge so bile izčrpane, njihovo zaupanje v zmago dokončno omajeno. Trpljenje v bombardiranih mestih je doseglo višek, ljudje so brezglavo bežali kamor koli pred bombami in smrtjo, premnoge družine so se razkropile, da drug ni vedel za drugega.

(Dalje)

ŠPORTNI PREGLED

Spored jugoslovanskih prireditev v letu 1961

Najpomembnejši prireditvi bosta brez dvoma evropsko prvenstvo v boksu in košarki. Obe tekmovalni bosta v prvi polovici leta 1961 v Beogradu. Tu bodo septembra meseca tudi balkanske atletske igre.

Največ mednarodnih nastopov bodo imeli nogometaši. Junija meseca se bodo dvakrat pomerili s Poljsko v kvalifikacijskih tekmah za svetovno prvenstvo. Če bodo zmagali, se bodo konec leta sprijeli še z zmagovalcem azijske skupine. Jugoslovani bodo maja meseca igrali z Madžari, junija meseca pa se bodo srečali z reprezentanco Maroka. Najboljša jugoslovanska moštva se bodo udeleževala tekem za Pokal prvakov in za Srednjeevropski pokal, nogometni predstavništvi Zagreba in Beograda pa tradicionalnega tekmovanja za Pokal veleselskih mest.

Vaterpolska reprezentanca se bo srečala z Vzh. Nemčijo in Italijo, sodelovala pa bo tudi na tradicionalnem turnirju za Pokal Italije, ki bo tokrat v Moskvi.

Najboljše jugoslovanske lahke atlete čakajo razen balkanskih iger še srečanja s Francijo, Italijo in Madžarsko. Veliko mednarodno srečanje pa bo v Zagrebu.

Državna roketna reprezentanca bo nastopila na svetovnem prvenstvu v Zahodni Nemčiji, če bo v kvalifikacijskem srečanju premagala Madžarsko. Med tekmovanji, ki bodo v Jugoslaviji, bo najpomembnejši turnir za nagrado Tašmajdan.

Košarkarji se bodo pred evropskim prvenstvom pomerili z Madžarsko, ženske pa bodo igrale z Rumunijo, razen tega pa bo v Zagrebu tradicionalni turnir za pokal Jugoslavije.

Odbojkarji bodo prireditelji velikega tekmovanja, ki se ga bodo udeležile reprezentance Madžarske, Francije, Vzhodne Nemčije in Nizozemske, moški pa se bodo pomerili še s Francijo in ženske z Italijo.

Rokoborci se bodo udeležili svetovnega prvenstva v Tokiu, v Jugoslaviji pa bo balkansko prvenstvo in troboj največ obetajočih rokoborcev Jugoslavije, Madžarske in Romunije.

Obširen spored čaka tudi namiznoteniške igralce. Udeležili se bodo mednarodnih prvenstev Avstrije, Madžarske, Skandinavije, Francije, Češkoslovaške in Romunije; nekaj najboljših pa bo odpotovalo v Peking, kjer bo tekmovanje za svetovno prvenstvo.

Boksarji bodo razen na evropskem prvenstvu nastopili še z Madžarsko.

Kolesarji pa se bodo udeležili razen dirke po Jugoslaviji še dirk na Poljskem, v Bolgariji in v Romuniji ter dirke Berlin - Praga - Varšava.

Teniški igralci bodo tudi letos nastopili v tradicionalnih tekmah za Davisov pokal in za pokal Gallea. V Jugoslaviji pa bo Balkansko prvenstvo; najboljši bodo igrali še v Wimbledonu, Parizu, Hamburgu, Budimpešti in Rimu.

Veslači imajo med prireditvami nastop na evropskem prvenstvu v Pragi, na troboju Nemčija - Avstrija - Jugoslavija v Duisburgu. Največja jugoslovanska regata pa bo na Bledu.

Jugoslavija bo leta 1961 med udeleženci vseh pomembnejših smučarskih tekmovanj, prav tako pa tudi svetovnega prvenstva v hokeju na ledu. Judoisti bodo tekmovali na evropskem prvenstvu v Rimu, sabljači pa na svetovnem prvenstvu.

Brodarska zveza Jugoslavije je prijavila nastop državnih reprezentanc s kajaki in kanuji na evropskem prvenstvu v mirnih vodah v Vzh. Nemčiji. Na sporedu bo še povratni dvoboj z Avstrijo in tekmovanje v deročih vodah v Tacnu pri Ljubljani.

Jadralci se bodo udeležili evropskega prvenstva. Avto-moto zveza Jugoslavije pa bo priredila dirke v Opatiji, na Ljubelju, v Beogradu in Portorožu, kakor tudi vrsto tekmovanj v speedwayu.

Sportniki-študenti bodo avgusta nastopili v Sofiji na univerziadi, kjer bo tudi tradicionalni košarkarski študentski četverboj CSSR, Francija, Bolgarija, Jugoslavija. Študentska nogometna reprezentanca pa bo gostovala na Madžarskem.

Sportni odbor gluhtonemih je prijavil nastop svojega predstavništva na olimpijskih igrah v Helsinkih. Gluhtonemi športniki Jugoslavije se bodo srečali še v lahki atletiki z Italijani.

(Nadaljevanje s 6. strani)

dajati svoje knjige), najmanj pa tisti pisatelji, ki tega poguma tudi nimajo. Mušič je v Italiji res postal Music, morda zaradi kljuk, (sam nikjer ni zapisal, da je Italijan, in točno vemo, da rad govori s Slovenci slovensko). Toda mi poznamo veliko slovenskih ljudi na Tržaškem, ki imajo v svojih osebnih izkaznicah napisana še vse grške popačena svoja slovenska imena, pa jim tega nihče ne očita (in v Trstu si je tehnično mogoče opremiti ime s kljukami). Poznamo celo gospode, ki pridno sodelujejo v ljubljanskem kulturnem življenju, pa imajo v svojih osebnih dokumentih poitalijančena imena ter ne najdejo priložnosti in časa, da bi napisali prošnjo, naj jim ga vrnejo v prvotni obliki.

Pribiti moramo, da ne mislimo zagovarjati ne Sentjurca ne Musica, toda omenjanje teh dveh prav nič ne prispeva k razčiščenju vprašanja, za katero je v našem članku šlo.

Naj zaključimo ta že kar predolgi, a po našem mnenju potrebni odgovor le še z naslednjima kratkima ugotovitvama. V pismu smo našli štirikrat izraz »Slovenčki« za Slovence. Mislim, da si lahko lasti avtor pisma pravico, da je prvi v slovenskem jeziku uporabil ta zaničljiv izraz za lastne rojake, in da nam ne more zameriti, če iskreno priznamo, da nas je ob tem izrazu nekam neprijetno zabeležilo, ker doslej še nismo našli naletelja na tak prezir do Slovencev pri nobenem slovenskem pisatelju. V pismu pa smo našli za Slovence tudi s klicajem opremljeni izraz »hlapci«. Cankar je morda zapisal to besedo nepremišljeno in položil jo je drugemu v usta. Niti tedaj morda ni bila zaslužena, porodila se mu je bolj iz bolečine in mimobežnega razočaranja, saj smo imeli že tedaj množice ponosnih in zavednih ljudi, ki nikakor niso zaslužili take psovke. In od tedaj je minilo že mnogo časa, vmes sta dve svetovni vojni in slovenska, pa tudi tuja zemlja krije vsaj sto tisoč okostij ljudi, ki so se dali sredi nacistične Evrope ustreliti, obglaviti, obesiti, raztrgati od SS-ovskih psov, umoriti od glada, uši, prepanja ali boleznih v taboriščih, ali pobiti s puško v roki za slovenstvo in svobodo, in kolikor vemo, nihče med njimi ni pred smrtjo zalučal te poniževalne besede svojim rojakom. In tudi, če so jo Slovenci kdaj zaslužili, so oni in vsi drugi desetisoči, ki so se upali upreti nasilju, oprali to sramoto z nas in nam dali pravico, da se s ponosom imenujemo Slovenci.

Pa brez zamere.

E. Z.

3.

Priredil R. B.

STRTA SRCA

»Saj bi vendar morala vedeti...«

»Vem, dosti vem,« je jokajoče izbruhnilo dekle. »Vem tudi...«

»Nič ne veš,« je zavpila mačeha. »Mi, tvoji starši vemo! In bomo tudi vse storili, da pozabiš svoje neumnosti. Imela boš drugačne snubce!«

Zadnje besede je Adrana preslišala. Samo besede »mi, tvoji starši« so se ji zapile v srce.

Z grenkim smehljanjem je vzdihnila:

»Moji starši... mama je mrtva. Staršev nimam več — očeta... saj tudi njega nimam več...«

»To pa je...« je planila gospa Matilda. Več ni mogla spraviti iz sebe, ker se je Adrana obrnila in skoro ponosno odšla.

Polna srda je gospodinja odhitela proti steklenemu zimskemu vrtu, od koder bi opazila, kdaj se vrne gospodar.

Premlevala je svoje misli. Morda je celo prav, da zgine pastorka iz hiše, toda če se poroči z Oskarjem, bo mož moral podpirati mladi par. Toliko denarja manj bo za njenega Rolfa. Sicer je moža že pripravila tako daleč, da je njenega sina določil za dediča. Prej pa mora tako ali drugače Adrana iz hiše.

Vedno bolj nepotrpežljivo je pričakovala moža, čeprav je minilo komaj pol ure. Ko ga je od daleč zagledala, mu je pohitela v vežo naproti.

»Dobro, da si tukaj, moram s teboj govoriti.« Kako lepa je moja ženka, jo je na

tihem občudoval gospodar. Zadeva z Adrano mu je šla na živce. V lepo, drugo ženo je pa bil zaljubljen kot prvi dan srečanja. V njenih rokah je bil mehak kot vosek; vsako željo ji je bral z obraza.

»Torej?« jo je pazljivo vprašal.

»Kaj pomeni tvoj, torej?« ga je ostro zavrnila. »Saj jo poznaš, ne uboga me... Kar hrbet mi je pokazala. Zdaj pa imam tudi jaz svoj načrt. Toda ne tukaj; v tej hiši imajo stene ušesa.«

»Prosim, prosim, Matilda,« se je opravičeval in jo je povabil v svojo delovno sobo.

»Tudi meni je silno nerodno... posebno tisti razgovor z njim,« je začel, ko sta si sedela nasproti pri kadilni mizi.

»Upam, da si tistemu gospodu jasno povedal naše misli,« je ostro vpadla v besedo.

Vrhovec pa je nadaljeval: »Moja edinka in tak človek iz preprostega stanu. Ne, to ne gre!« je odmajal z glavo.

»Že pred meseci sem ti dejala, da z Adrano ni nekaj v redu. Toda ti me nisi poslušal. Zdaj pa vidiš, kam te je speljala tvoja ljubezen do hčere.«

Na te besede ji ni odgovoril. Še je v očevskem srcu tlela ljubezen do otroka.

»Pravkar si govorila o svojem načrtu. Smem vedeti zanj?«

Gospa Matilda je prekrizala noge in je nekaj minut strmela predse, kot da mora vse natanko premisliti.

»Proč mora,« je bruhnila z ostrim glasom, »in to prav hitro in daleč. Za več časa, da bo pozabila, kaj je skuhal.«

»Ni slaba misel,« je pritrtil malce omahljivo gospodar. »Toda kam?«

»K moji svakinji. Se še spominjaš, da sem ti pravila o njej. Njen mož je vedno na potovanju; otrok nima in bo lahko pazila na našo.«

»Da, saj res, če dobro pomislim, sem istega mnenja. Bom kar govoril z Adrano, ti pa poskrbi pri svakinji.«

Mačeha se je kar nasmejala. To je bila rešitev!

—0—

Adrana je sedela v svoji okusno urejeni sobici. Mislila je na Oskarja. Je res za vedno šel? Ne bo več slišala njegovega mirnega glasu... čutila poljubov... »Ne, ne!« je vzkliknila in skrila blede obraz v dlani. Saj ima samo njega, samo njegovo srce.

(Dalje)

29

Za
našen
a
i
m
l
a
i
š
eP
o
t
vn
e
z
n
a
n
oSamuel
ScowillMiki
Muster

244. Mala najdenka je takoj postala najvažnejša oseba v popotni družbi. Peggy je ni spustila iz rok, dokler Hen ni skuhal dobre juhe iz gozdne kokoši. Previdno jo je vlivala sestradani deklicji v usta in jo končno položila spat na mehko travo, ki jo je bil nabral Peter. Vsi so radovedno čakali, kdaj se bo zbudila. Profesor je namreč poznal govorico Ararov.

245. Indijančica se je zbudila šele proti večeru. Prijazno se je nasmehnila vsakemu posebej in si jih ogledovala. S prstkom je pokazala nase in z drobnim glaskom, ki je spominjal na cvrčanje murna, dahnila: »Ala.« — »Ti si torej Ala?« je uganil profesor in se začel pogovarjati z njo v jeziku Ararov. »Ugrabili so jo,« je potem pojasnil.

246. Če so Alo vprašali, kje je doma, ni vedela povedati, le z roko je kazala proti goram na obzorju. Govorila je le o hudem črnem možu, ki jo je bil odvedel iz domače vasi. Profesor Grey je sklepal, da leži Alina domača vas nekje v smeri, kamor so bili tudi sami namenjeni. Odločil je, da bodo deklico vzeli s seboj.

247. Mala, prijazna in pametna Ala se je na moč prikupila popotnikom. Vsi so hoteli skrbeti zanjo in Peggy je le s težavo uveljavljala svoje »materinske« pravice do nje. Zdaj jo je na širokih plečih nosil Hen, potem si jo je okobalil na hrbet stric Tom, pa zopet Jim ali Peter. Zaradi nje ni bilo popotovanje nič počasnejše, le bolj prijetno.

248. Ko so se popotniki bližali peruanskemu predgorju, je postajal profesor Grey iz dneva v dan bolj nemiren. »Prišli smo v kraje, kjer je doma grmovka. Sklenil sem, da se ne vrnem brez nje, saj je živalski vrt mojo odpravo finančno znatno podprl,« je pojasnil sopotnikom. »Vsak dan bomo iskali po gozdu, ta ali oni bo že naletel nanjo.«

249. Stric Tom se je slovesno odpovedal lovu na kače. »Kar iščite jo, profesor,« je menil. »Jaz bom še vesel, če se najine poti ne bodo srečale.« Vsi drugi pa so obljubili profesorju pomoč pri iskanju grmovke. Oborožili so se z dolgimi, precepljenimi palicami in v parih odhajali v goščavo. Kmalu se jim je kljub prejšnji odločitvi pridružil tudi stric Tom.

250. Neko popoldne je Peter sam odšel na lov. Stopal je po ozki živalski stezici, ki se je izgubljala v gozd. Na nekem mestu je steza držala med dvema visokima drevesoma. Peter je opazil, da sta drevesni debli nekako zaznamovani. Stopil je bliže, da bi si znamenja natančno ogledal, tedaj pa se mu je zgodilo nekaj strašnega.

251. V trenutku mu je zmanjkalo tal pod nogami in priletel je na dno kake tri, štiri metre globoke jame. Stene so bile previsoke in tako gladke, da si po njih niti opica ne bi mogla pomagati na prosto. Peter je bil sicer prestrašen, toda ker je padel na mehko prst, se ni poškodoval. Tedaj se je domislil, da je padel v domačinsko past za zveri.

252. Ko so se njegove oči privadile mraku, je začel raziskovati jamo. Ze ob prvem koraku je zaslišal glas, ki se ga je tako ustrašil, da je kar strepetal — besno kačje sikanje. Tedaj je zagledal pred seboj rdečerumeno, približno štiri metre dolgo kačo. Ko je dvignila glavo, je zagledal jamico med očmi in nosom. Stal je pred strupeno grmovko!